

LECH PŁOTKOWSKI

Ekonomiczne kryteria oceny działalności nadleśnictwa w planie urządzenia lasu (zarys koncepcji). Część I

Economic Criteria for Evaluation of the Activity of Forest District as Settled in the Forest Management Plan (a conceptual outline). Part I

Wstęp

Analiza działalności gospodarstwa leśnego stanowi integralną część procesu gospodarowania, które ogólnie rzecz biorąc, polega na realizacji określonych celów za pomocą ograniczonych i mających z reguły alternatywne zastosowania środków. Jej podstawowym celem jest ustalenie, czy dotychczasowa działalność zapewniła uzyskanie zamierzonych efektów, z drugiej zaś — określenie kierunków i sposobów zwiększających zarówno skuteczność jak i racjonalność podejmowanych działań.

Względy szeroko rozumianej racjonalności społecznej spowodowały przyznanie przez Ustawę o lasach z dnia 28 września 1991 r. szczególnej rangi planom urządzenia lasu. Sytuacja bowiem jest taka, że mimo ciągłego wzrostu globalnej powierzchni leśnej kraju, wskaźnik powierzchni leśnej przypadającej na 1 mieszkańca wcale się nie zwiększa, wręcz przeciwnie, obserwujemy ciągły jego spadek. Wynika to z niekorzystnych relacji między tempem przyrostu liczby ludności i stopniem powiększania powierzchni leśnej. Jednocześnie rośnie krąg nowych potrzeb społecznych, których jedynym źródłem zaspokojenia jest las i gospodarka leśna, przy nie zmniejszającym się popycie na główny produkt gospodarki leśnej, jakim jest drewno. Trzeba zatem sprostać wyzwaniu polegającemu na zapewnieniu wzrostu podaży różnego rodzaju dóbr, świadczeń i użyteczności leśnych w zasadzie z malejącej lub co najwyżej stałej powierzchni leśnej przypadającej na jednego mieszkańca. Oznacza to konieczność poszukiwania rozwiązań zapewniających uzyskiwanie maksymalnych korzyści społecznych, uwzględniających wielostronny charakter powiązań lasów i gospodarki leśnej z otoczeniem gospodarczym i społecznym. Propozycje w zakresie praktycznych rozwiązań przedstawionych problemów, zwłaszcza w skali lokalnej, stanowią przedmiot urządzeniowego planowania gospodarki leśnej, któremu stawia się nowe wymagania, jako wyraz chęci sprostania wspomnianym wyżej wyzwaniom. Tymczasem

układ planu urządzeniowego jest ciągle bardzo klasyczny, zwłaszcza w części dotyczącej ekonomicznych podstaw działalności gospodarstwa leśnego. Wyraża się to w dużej ilości danych o charakterze technicznym i cząstkowym. Są one niezmiernie ważne, tym nie mniej zauważa się brak analiz i ocen z zakresu kształtowania się zagregowanych wielkości ekonomicznych, charakteryzujących w sposób syntetyczny poszczególne kierunki działalności. Kategorie te powinny być ustalane dla całego nadleśnictwa, jako jednostki gospodarczej i badane w dłuższej perspektywie czasowej. Istotny zwłaszcza wydaje się brak w planie urządzenia lasu szerszej oceny miejsca nadleśnictwa w gospodarce regionu, ze szczególnym uwzględnieniem roli leśnictwa, chociażby jako miejsca pracy. Zwracanie w planach urządzenia lasu większej uwagi na ten aspekt działalności gospodarstwa leśnego powinno mieć miejsce zwłaszcza w odniesieniu do małych społeczności lokalnych, zamieszkujących tereny typowo wiejskie, znacznie oddalone od większych ośrodków przemysłowo-urbanistycznych i przez to borykających się z większymi niż gdzie indziej problemami bezrobocia.

Uwagi te i stwierdzenia prowadzą do propozycji rozszerzenia planu urządzenia lasu w części ekonomicznej o ocenę działalności nadleśnictwa w zakresie trzech grup zagadnień, a mianowicie:

- miejsca i roli nadleśnictwa w gospodarce regionu;
- analizy efektów finansowych działalności nadleśnictwa w ubiegłym okresie gospodarczym na podstawie corocznie sporządzanych bilansów oraz rachunku wyników (tzw. analiza wskaźnikowa),
- oceny tzw. wewnętrznego wyniku działalności, w tym zwłaszcza ekonomicznej oceny zmian w stanie zapasu rosnącego,

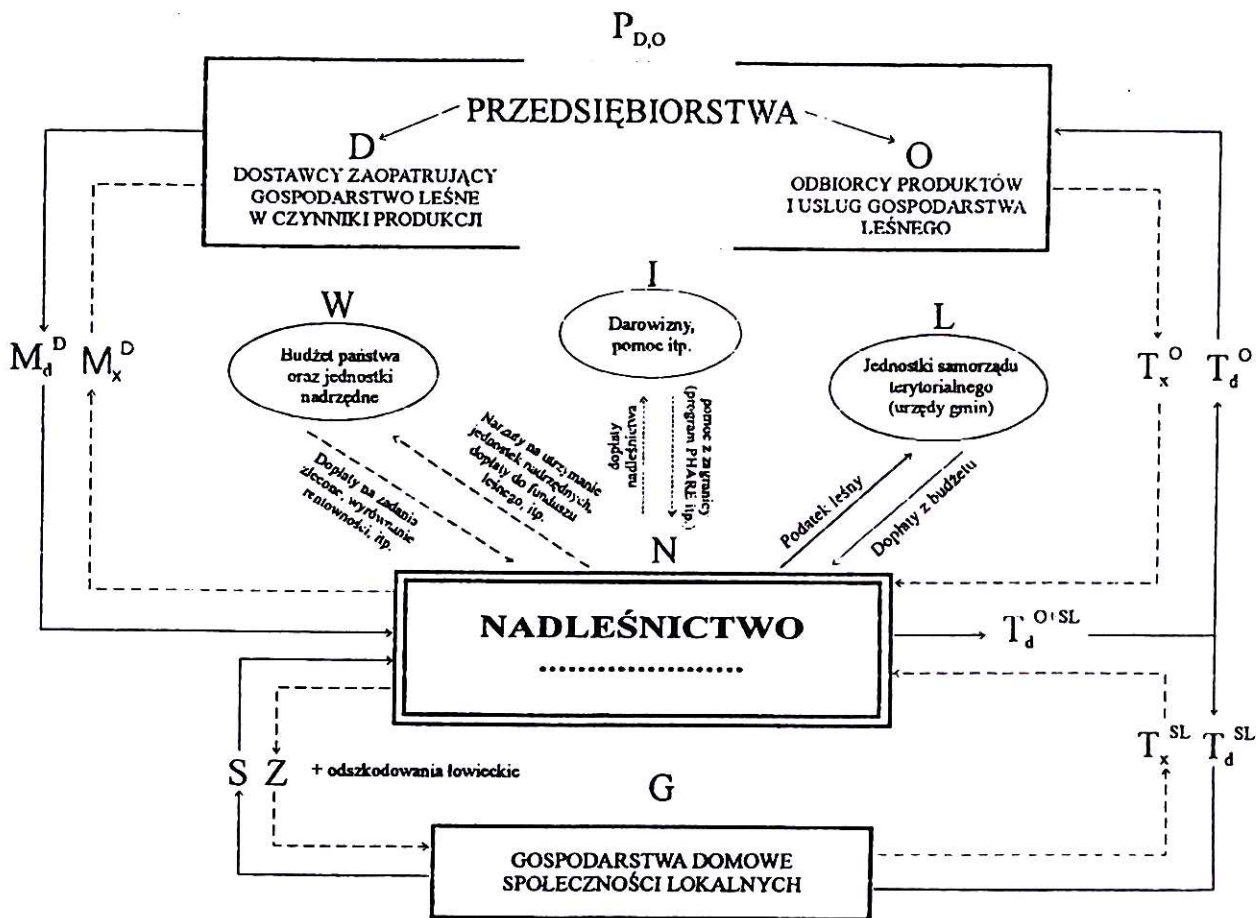
Założenia i podstawy metodyczne oceny wymienionej w punktach 1 i 2 stanowią przedmiot I części opracowania, zaś w punkcie 3 — części II.

Podstawy metodyczne analizy roli gospodarki leśnej na szczeblu lokalnym

Ogólna koncepcja analizy.

Podstawę określenia rodzaju i skali powiązań nadleśnictwa z otoczeniem gospodarczym oraz społecznością lokalną może stanowić mikroekonomiczny model, którego strukturę i funkcjonowanie obrazuje rycina, (10,11).

Przykładowe nadleśnictwo, angażując pracę i kapitał w formie lasu oraz technicznych środków produkcji, prowadzi działalność gospodarczą będącą m.in. źródłem określonego strumienia dóbr i usług materialnych (9). Jego wielkość wynosi T . Ten strumień dóbr i usług, oznaczonych po prawej stronie rysunku linią ciągłą, dzieli się na dwie części. Jedna część, przytłaczająco większa, kieruje się do zakładów przemysłowych przetwarzających surowiec drzewny oraz inne materiały pochodzenia leśnego, czyli do odbiorców produktów gospodarki leśnej. Jest to T_d^0 . Część druga tej produkcji, nieporównanie mniejsza, służy zaopatrzeniu ludności lokalnej, a także rzemiosła, w drewno użytkowe i opałowe oraz

M_d^D - materiały i towary nabywane dla potrzeb nadleśnictwa

M_x^D - środki pieniężne kierowane przez nadleśnictwo do dostawców produktów i usług

S - praca gospodarstw domowych na rzecz nadleśnictwa

Z - zarobki uzyskiwane przez gospodarstwa domowe za pracę na rzecz nadleśnictwa

—————> Strumień dóbr

- - - - -> Strumień pieniądza

$$T_d^{O+SL} = \begin{cases} T_d^O & \text{- dobra leśne kierowane do przedsiębiorstw przemysłu drzewnego} \\ T_d^{SL} & \text{- dobra leśne kierowane do gospodarstw domowych społeczności lokalnych} \end{cases}$$

$$T_x^{O+SL} = \begin{cases} T_x^O & \text{- środki pieniężne od odbiorców produktów i usług leśnych kierowane do nadleśnictwa} \\ T_x^{SL} & \text{- środki pieniężne z gospodarstw domowych kierowane do nadleśnictwa} \end{cases}$$

RYC. Model powiązań nadleśnictwa z otoczeniem gospodarczym

produkty uboczne, czyli kieruje się w stronę gospodarstw domowych społeczności lokalnych. Jej wielkość wynosi T_d^{SL} . Za te obydwa strumienie dóbr i usług trzeba zapłacić. Stąd też ze strefy przedsiębiorstw, będących odbiorcami produktów leśnych, przepływa do nadleśnictwa strumień pieniądza zaznaczony linią przerywaną po prawej stronie ryciny.

Wartość tego strumienia wynosi T_x^0 . Analogicznie z sektora gospodarstw domowych do nadleśnictwa kierowane są środki pieniężne w wysokości T_x^{SL} , stanowiące pieniężny ekwiwalent dostarczonych temu sektorowi dóbr i usług pochodzenia leśnego.

Z kolei odpowiednia grupa przedsiębiorstw (dostawcy) dostarcza nadleśnictwu niezbędnych technicznych środków produkcji w ilości M_D^D , co obrazuje linia ciągła po lewej stronie ryciny, za co otrzymuje pewien dochód pieniężny (M_x^D), który symbolizuje linia przerywana po lewej stronie rysunku.

Drugim źródłem zasilania nadleśnictwa są gospodarstwa domowe społeczności lokalnych. Są one źródłem pracy (S), za którą otrzymują wynagrodzenie w wysokości Z . Nadleśnictwo powiązane jest ponadto z administracją rządową i budżetem państwa oraz z jednostkami nadrzędnymi, a także z jednostkami samorządu terytorialnego. Odzwierciedleniem tych powiązań są strumienie środków pieniężnych przepływających z budżetu państwa do opisywanego obiektu na pokrycie zadań zleconych (np. ochrona przyrody), a także w ramach rozliczeń wewnętrznych leśnictwa w zakresie zasilania funduszu leśnego i narzutów na utrzymanie jednostek nadrzędnych. Powiązanie nadleśnictwa z samorządem terytorialnym ma z reguły (choć nie zawsze) charakter jednokierunkowy i dotyczy wpłat podatku leśnego na rzecz gmin.

Jeśli chodzi o dochody przypadające pracownikom nadleśnictw, a także firmom świadczącym usługi na rzecz tej jednostki, to pewna ich część jest wydawana na zakup towarów pochodzących z poza kręgu lokalnego (odpływ środków), część zaś zostaje przeznaczona na dobra i usługi wytwarzane na miejscu, stając się w ten sposób źródłem dodatkowych dochodów lokalnych. Ponowne wydatkowanie tych pieniędzy przyczyni się do stworzenia np. dodatkowych miejsc pracy. Jest to tzw. efekt mnożnika. Pierwotny dochód z gospodarki leśnej początkuje nie kończący się łańcuch wtórnych wydatków konsumpcyjnych. Ich ciąg, jakkolwiek nieskończony, jest ciągiem malejącym. Jego poszczególne wyrazy sumują się jednak w wielkość skończoną, co zależy od tzw. krańcowej skłonności do konsumpcji. Wielkość mnożnika można także wyrazić używając bliźniaczego pojęcia krańcowej skłonności do oszczędzania (12).

Metodyka określania więzi ekonomicznych nadleśnictwa z otoczeniem gospodarczym

Do odwzorowania powiązań ekonomicznych nadleśnictwa proponuje się zbudowanie dwóch modeli oddzielnie dla:

- strefy obejmującej badany obiekt (N) oraz podmioty gospodarcze, będące zarówno odbiorcami produktów gospodarstwa leśnego (O), jak i jego dostawcami (D);
- strefy obejmującej nadleśnictwo (N) oraz gospodarstwa domowe społeczności lokalnych (G);
- strefy obejmującej badany obiekt (N) i jego jednostki nadrzędne, budżet państwa (W), jednostki samorządu lokalnego (L) oraz inne (I).

Opis modelu charakteryzującego przepływ strumieni pieniądza (model I)

Model ten ma na celu pomiar strumieni pieniądza (3, 5). Jego myślą przewodnią jest dążenie do jak najbardziej precyzyjnej rekonstrukcji tych strumieni. Model I można przedstawić w postaci swego rodzaju równań odzwierciedlających przepływ strumieni pieniądza:

$$O \rightarrow N = \sum O_i^N \quad (1)$$

$$N \rightarrow D = \sum N_k^D \quad (2)$$

$$G \rightarrow N = \sum G_n^N \quad (3)$$

$$N \rightarrow G = \sum N_q^G \quad (4)$$

$$W \rightarrow N = \sum W_r^N \quad (5)$$

$$N \rightarrow W = \sum N_s^J \quad (6)$$

$$L \rightarrow N = \sum L_t^N \quad (7)$$

$$N \rightarrow L = \sum N_u^L \quad (8)$$

$$I \rightarrow N = \sum I_v^N \quad (9)$$

$$N \rightarrow I = \sum N_w^I \quad (10)$$

gdzie:

- O — odbiorcy produktów i usług gospodarki leśnej prowadzonej przez nadleśnictwo,
- D — dostawcy materiałów, towarów i usług na potrzeby nadleśnictwa,
- N — nadleśnictwo,
- G — gospodarstwa domowe społeczności lokalnych,
- J — budżet państwa, jednostki nadrzędne,
- I — różne instytucje i organizacje społeczne, międzynarodowe itp.,
- L — jednostki samorządu lokalnego.

Strzałki ilustrują kierunek przepływu pieniądza. Małe litery odnoszą się do tzw. wejść czyli źródeł pochodzenia strumieni pieniężnych. Zakres tych wejść wynikać będzie z rozpoznania całokształtu wszystkich transakcji oraz różnorodności operacji gospodarczych.

Opis modelu charakteryzującego materialny wpływ nadleśnictwa na otoczenie gospodarcze (model II)

Podstawowym celem tego modelu jest określenie materialnego wpływu nadleśnictwa na otoczenie gospodarcze, w tym także na społeczności lokalne. Model ma zatem odzwierciedlać wielkość strumieni dóbr (drewna, produktów ubocznych, sadzonek) przepływających z danego nadleśnictwa do bliższego i dalszego otoczenia gospodarczego (5, 6).

Treść modelu II można przedstawić m.in. w następujący sposób:

$$1. Q_1^0, Q_2^0, \dots, Q_t^0$$

gdzie:

Q^P — ilość dóbr kierowanych do sektora przedsiębiorstw będących odbiorcami produktów gospodarstwa leśnego P ,

$1, 2, \dots, t$ — dotyczą różnych danych wejściowych czyli różnych sortymentów surowca drzewnego, różniących się przede wszystkim wartością użytkową.

$$2. \sim Q_1^G, Q_2^G, \dots, Q_t^G$$

gdzie:

Q^G — oznacza ilość dóbr kierowanych do gospodarstw domowych (G), tworzących najbliższy krąg ekonomiczny badanego nadleśnictwa,

$1, 2, \dots, t$ — j.w.

$$3. Q_1^{P+G}, Q_2^{P+G}, \dots, Q_t^{P+G}$$

gdzie:

Q^{G+P} — jest sumą surowca drzewnego pochodzącego z lasów badanego obiektu,

$1, 2, \dots, t$ — j.w.

$$4. D_1^E, D_2^E, \dots, D_n^E$$

gdzie:

D^E — oznacza dochody jednostek z grupy przedsiębiorstw działających w najbliższym otoczeniu nadleśnictwa (jego kręgu ekonomicznym),

$1, 2, \dots, n$ — dotyczą różnych danych wejściowych np. dochodów za pracę wykonywaną na rzecz jednostek badanego obiektu, dochodów za wykonane usługi, dostarczone materiały itp.

5. $D_1^G, D_2^G, \dots, D_n^G$ — dochody poszczególnych grup (miejscowości, gmin) społeczności lokalnych,

$1, 2, \dots, n$ — j.w.

6. $D_1^{E+G}, D_2^{E+G}, \dots, D_n^{E+G}$ — dochody podmiotów gospodarczych i osób fizycznych działających w kręgu ekonomicznym nadleśnictwa

$$7. K_1^N, K_2^N, \dots, K_m^N$$

gdzie:

K^N — jest sumą kosztów materialnych badanego obiektu,

$1, 2, \dots, m$ — j.w.

Metodyczne aspekty analizy i oceny gospodarki leśnej jako miejsca pracy na szczeblu lokalnym

Gospodarstwo leśne jest coraz częściej postrzegane jako narzędzie rozwiązywania problemów społeczności lokalnych poprzez oferowanie określonej liczby miejsc pracy. Za szczególnie istotną pod tym względem należy uznać rolę leśnictwa w zakresie zapobiegania wyludnianiu się terenów wiejskich, zwłaszcza znacznie oddalonych od środków urbanistyczno-przemysłowych i gospodarczo zacofanych (7).

Leśnictwo jako warsztat pracy ma jednak określone cechy sprzyjające jak i utrudniające rozwiązywanie problemów związanych z zatrudnieniem. Wśród tych pierwszych należy wymienić stosunkowo dużą pracochłonność prac leśnych, a ponadto silne powiązania pionowe związane z naprawą i obsługą techniczną sprzętu leśnego. Taki sam charakter mają powiązania poziome obejmujące transport i przerób drewna. Produkty leśne z jednej strony, a usługi pomocnicze na rzecz leśnictwa z drugiej są zbyt kosztowne do transportu na dalekie odległości. Stąd też względy ekonomiczne zachęcają do ich lokalizacji na miejscu, co z kolei sprzyja stabilizacji ekonomicznej niewielkich społeczności wiejskich. Okoliczności utrudniające zwiększenie stanu zatrudnienia to przede wszystkim brak możliwości koncentracji produkcji, wieloletni okres hodowli drzewostanów, a także sezonowy charakter niektórych czynności gospodarczo-leśnych. Obserwowany równocześnie wzrost stopnia i zakresu mechanizacji prac prowadzi do spadku liczby zatrudnionych bezpośrednio w gospodarstwie leśnym. Dopóki jednak w strukturze wiekowej dominują drzewostany młodsze lub gdy w zakres produkcji leśnej włączane są nowe obszary (zalesienia), gospodarstwo leśne jest zdolne nie tylko zapewnić w sposób trwały określony poziom zatrudnienia ale i jego wzrost. Ta okoliczność może mieć szczególnie ważne znaczenie w odniesieniu do terenów charakteryzujących się dużym odsetkiem gruntów nieprzydatnych dla produkcji rolnej. W stosunku do zmian mających miejsce w rolnictwie, leśnictwo stanowi bowiem jedną z nielicznych realnych opcji wspierających ekonomicznie społeczności wiejskie zamieszkujące takie tereny.

Założenia i podstawy metodyczne okresowej analizy efektów finansowych działalności nadleśnictwa

Teoretyczne problemy analizy ekonomiczno-finansowej i podstawowe źródła informacji

Złożoność i skomplikowany charakter zjawisk ekonomicznych w gospodarstwie leśnym stwarza możliwość ich oceny z różnego punktu widzenia i dochodzenie tym samym do odmiennych wniosków i opinii. Na tym tle od samego początku rozwoju nauk ekonomicznych (w tym i ekonomiki leśnictwa) rozwinęły się i współistnieją ze sobą dwa podstawowe nurty: ekonomii pozytywnej i ekonomii normatywnej. Ta pierwsza koncentruje się na poszukiwaniu narzędzi i metod analizy ekonomicznej. Jej celem jest poznanie jak działa gospodarka. Unika natomiast formułowania stwierdzeń, czy działanie to jest dobre czy złe, korzystne czy też niekorzystne. Z kolei ten drugi nurt, ekonomii normatywnej, koncentruje się na tworzeniu określonego systemu sądów wartościujących, umożliwiających interpretację zjawisk i procesów gospodarczych, a także przyczyn oraz skutków tych procesów, co powoduje, że wiedza ekonomiczna nigdy nie jest pełna. Podstawowa trudność w teorii

ekonomiki leśnictwa, podobnie jak w innych naukach społecznych, polega na tym, że nie ma ustalonych reguł i wiarygodnych kryteriów pozwalających wykazać słuszność lub niesłuszność przyjmowanych hipotez. Ta dyscyplina wiedzy nie może posługiwać się eksperymentem. Musi zadowolić się interpretacją, a to pociąga za sobą sądy wartościujące, które są zawsze obciążone nie dającym się uniknąć subiektywizmem (8). W tej sytuacji nie można zatem uzyskać odpowiedzi, która nie budziłaby żadnych wątpliwości. Tym nie mniej badanie faktów gospodarczych umożliwia formułowanie warunków i możliwości wyboru różnych alternatyw postępowania oraz wskazywanie na skutki takich wyborów. Stąd też użyteczność badania efektów ekonomicznych gospodarstw leśnych znajdujących się w różnych warunkach przyrodniczych i ekonomicznych.

Historyczny rozwój form organizacyjnych prowadzenia działalności gospodarczej doprowadził do upowszechnienia się sporządzania raportów finansowych, zawierających informacje o działalności i jej rezultatach. Obowiązująca jednolitość zasad przygotowywania takich sprawozdań umożliwia łatwe porównywanie danych, ocenę zdolności produkcyjnych, a także perspektywę rozwoju gospodarstwa. Ważnymi częściami składowymi rocznego raportu finansowego każdego gospodarstwa leśnego (nadleśnictwa) jest bilans oraz rachunek wyników (12).

Bilans nadleśnictwa odzwierciedla jego majątek (z pominięciem zapasu rosnącego) oraz źródła jego finansowania przeważnie na koniec roku kalendarzowego, który jest równocześnie rokiem obrachunkowym. Dane zawarte w bilansie nadleśnictwa mogą być wykorzystane do obliczania wskaźników charakteryzujących stopień **płynności, wspomagania, aktywności i rentowności (zyskowności)**.

Z kolei rachunek wyników jest elementem bilansu nadleśnictwa. O ile bilans odzwierciedla stan zasobów gospodarstwa na koniec roku, o tyle rachunek wyników zawiera wykaz strumieni przychodów i rezultatów za cały rok obrachunkowy.

Analiza wskaźnikowa bilansu i rachunku wyników

Analiza wskaźnikowa jest obecnie powszechnie stosowaną metodą oceny funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Jej aparat analityczny stanowią wskaźniki, które można podzielić na cztery rodzaje (1,4). Są to wskaźniki:

- płynności,
- wspomagania, zwane też wskaźnikami zadłużenia,
- efektywności (sprawności działania),
- zyskowności.

Wskaźniki płynności charakteryzują zdolność jednostki gospodarczej do regulowania zobowiązań krótkookresowych. Pełnią one równocześnie miarę ryzyka finansowego, czyli zdolności tej jednostki do pokrywania bieżących zobowiązań. Wskaźniki te wylicza się z relacji:

$$\text{Wskaźnik ogólnej płynności} = \frac{\text{środki obrotowe}}{\text{bieżące zobowiązania}}$$

lub ze stosunku:

$$\text{Wskaźnik ogólnej płynności} = \frac{\text{środki obrotowe} - \text{zapasy}}{\text{bieżące zobowiązania}}$$

Panuje pogląd, że wartość pierwszego wskaźnika powinna mieścić się w przedziale od 1,2 do 2,0 a nawet może sięgać 2,5. Oznacza to, że na 1 zł zobowiązań bieżących powinno przypadać minimum 1,2 zł, a maksimum 2,5 zł środków obrotowych. Jest wówczas gwarancja, że jednostka ta jest w stanie spłacić zaciągnięte zobowiązania z bieżących środków gospodarczych.

W drugim wskaźniku od wartości środków obrotowych odejmuje się wartość zapasów, które są najmniej płynnymi składnikami środków obrotowych jednostki (gospodarstwa). Wiadomo, że najtrudniej jest spieniężyć zapasy, a ponadto ich sprzedaż może przynieść straty. Im mniejszy jest udział zapasów w środkach obrotowych, a większy udział środków pieniężnych, tym wyższy jest stopień płynności, a więc lepsza jest zdolność gospodarstwa do wywiązywania się z zobowiązań wobec innych kontrahentów. Omówiony wskaźnik powinien kształtować się w granicach jedności, gdyż jedynie wówczas potwierdza on możliwości pokrycia zobowiązań.

Warto zwrócić uwagę, że czynnikami ograniczającymi płynność mogą być zarówno nagromadzone zapasy jak i nie uregulowane należności (zwane zobowiązaniami płatniczymi) od odbiorców drewna.

Analiza porównawcza kształtowania się wskaźników płynności w czasie wskazuje na poprawę bądź pogorszenie płynności ogólnej jak i skorygowanej stanem zapasów, co będzie świadczyć korzystnie lub niekorzystnie o możliwościach płatniczych ocenianego nadleśnictwa.

Wskaźniki stopnia wspomaganie finansowego charakteryzują relacje środków własnych do obcych oraz zdolność jednostki do obsługi stałych obciążeń. W celu rozpoznania źródeł finansowania oraz ich struktury wylicza się odpowiednie wskaźniki, przy czym najczęściej są to:

$$\text{Wskaźnik ogólnego zadłużenia} = \frac{\text{całkowity dług (bieżący i długookresowy)}}{\text{całkowite środki własne}}$$

$$\text{Wskaźnik pokrycia odsetek z uzyskanych efektów finansowych} = \frac{\text{zysk brutto} + \text{odsetki}}{\text{płacone odsetki}}$$

Wspomaganie finansowe następuje wówczas, gdy płacone odsetki z tytułu zaciągniętych kredytów czy pożyczek są mniejsze od osiągniętego zysku z pożyczonych środków finansowych. W praktyce przyjmuje się, że dolna graniczna wartość tego wskaźnika wynosi 1,5, chociaż w warunkach zwiększonego ryzyka może być odpowiednio większa.

Wskaźniki obrotowości, zwane też wskaźnikami sprawności działania lub efektywności informują, jak jednostka gospodarcza efektywnie i sprawnie wykorzystuje swoje zasoby majątkowe, tj. środki trwałe i obrotowe. Można je obliczać wg następujących schematów:

$$\text{Wskaźnik ilości obrotów środków trwałych} = \frac{\text{przychód ze sprzedaży}}{\text{przeciętny stan środków obrotowych}}$$

$$\text{Wskaźnik czasu trwania 1 obrotu} = \frac{\text{liczba dni w badanym okresie (naczącej 360)}}{\text{ilość obrotów}}$$

$$\text{Wsk. uwolnienia śr. obrot. w przyp. skróc. czasu obr. o 1 dzień} = \frac{\text{przec. stan śr. obr.}}{\text{czas trwania 1 obrotu}}$$

Ogólnie możemy stwierdzić, że na ocenę pozytywną zasługuje wyższa wartość pierwszego i trzeciego wskaźnika, a mniejsza drugiego.

Wskaźnik rentowności (zyskowności) należy do najważniejszych mierników oceny działalności jednostki produkcyjnej. Na ich poziom wpływa bowiem wiele różnych czynników. Należy jednak zwrócić uwagę, że wskaźniki te nie informują jednak o konkretnych przyczynach takiego a nie innego przebiegu procesów i zjawisk gospodarczych. Sposób wyliczenia wybranych z tej grupy dwóch wskaźników można przedstawić następująco:

$$\text{Wskaźnik stopy rentowności} = \frac{\text{zysk netto}}{\text{dochód ze sprzedaży}}$$

$$\text{Wskaźnik zwrotu inwestycji} = \frac{\text{zysk netto}}{\text{środki gospodarcze ogółem}}$$

Znajomość pierwszego wskaźnika informuje o efektywności sprzedaży, zaś drugiego- jak efektywnie jednostka zarządza wszystkimi środkami gospodarczymi.

Uwagi końcowe

Podano przykłady najczęściej stosowanych wskaźników przy ocenie działalności jednostek produkcyjnych. Współczesna literatura z tego zakresu podaje ich znacznie więcej. Co ważne, to fakt, że żaden z wymienionych wskaźników nie stanowi wystarczającej podstawy do oceny określonej działalności gospodarstwa leśnego, dopóki nie porówna się jego zmian w czasie. Porównanie zmian wskaźników za ubiegły okres gospodarczy, objęty np. rewizją urzędzeniową pozwala na uzyskanie dynamicznego obrazu funkcjonowania nadleśnictwa. Ich wartość poznawcza znacznie wzrasta, gdy porówna się je z takimi samymi wskaźnikami ustalonymi dla nadleśnictw sąsiednich lub też, gdy odniesiemy je do przeciętnych wskaźników z nadleśnictw regionalnej dyrekcji, a nawet całości Lasów Państwowych. Umożliwi to ocenę pozycji nadleśnictwa na tle całej branży, co może być czynnikiem zachęcającym do wyzwolenia inicjatyw mających na celu poprawę sytuacji.

*Z Katedry Ekonomiki Leśnictwa
SGGW*

Literatura

1. **Bednarski L.**: Analiza finansowa w przedsiębiorstwie. Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne. Warszawa 1994.
2. **Dobija M.**: Rachunkowość zarządcza. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1995.

3. **Helles F.:** Forestry in regional economic development in Denmark. Paper 9 in "Evaluation of the Contribution of Forestry to Economic Development". Forestry Commission, London: Her Majesty's Stationary Office, 1976.
4. **Jarosz K., Klocek A., Płotkowski L.:** Materiały do ćwiczeń z ekonomiki leśnictwa. Dział Wydawnictw SGGW, Warszawa 1972.
5. **Ker W.:** Forestry contribution to economic and rural development - in Malaysia. Faculty of Forestry University of New Brunswick, New Brunswick, 1976.
6. **Malborg G.:** The role forestry for income and employment. Department of Forest Economics, Royal College of Forestry, Stockholm 1976.
7. **Miller H., Płotkowski L.:** Polityka leśna i gospodarowanie kapitałem leśnym. Warszawa 1994.
8. **Nasiłowski M.:** System rynkowy a podstawy mikro i makroekonomii. Instytut Kształcenia Ekonomicznego PTE spz O.O. Wydawnictwo Key Text. Warszawa 1993.
9. **Pen P.:** Współczesna ekonomia. Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1972.
10. **Płotkowski L.:** Ekonomiczny model gospodarki leśnej obszaru Puszczy Białowieskiej. Sylwan nr 12/1994.
11. **Płotkowski L.:** The Program of creating the Białowieża Primeval Forest Biosphere Reserve buffer zones: Economic effects (a synthesis of study results). W pracy pt.: "Protection of forest Ecosystems Biodiversity of Białowieża Primeval Forest". Wydawnictwo Fundacja Rozwój SGGW, Warszawa 1995.
12. **Samuelson P.A., Nordhaus W.D.:** Ekonomia 1. Wydawnictwo Naukowe PWN Warszawa 1995.

Summary

Economic criteria for evaluation of the activity of forest district as settled in the forest management plan (a conceptual outline)

The whole report is devoted to presentation of an economic conception for analyzing and evaluating the activity of forest district as settled in the forest management plan. The keystone of the concept lies in extending the economic section of the forest management plan with evaluation of forest district activities in three problem groups, as follows:

- the place and the role of forest district in the local (regional) level economy,
- a synthetical analysis of financial effects of forest district activities that happened in the past economic period (the so-called indicator analysis),
- guidelines for identification and evaluation of internal results of the activities mentioned, including especially the changes occurring in the volume of growing stock.

The problems mentioned under the points 1 and 2 are the content of Part I of the report, while part II discusses the questions connected with the changes that occur in the value of the growing stock.

A microeconomic model showing the role and the scale of economic bounds of forest district with its nearer and farther economic ambiency is the background for determining the place and the role of forest district. Construction of two models is proposed for presenting those connections. The task of Model I consists in measuring money inflows and outflows in forest district, while Model II aims to defining material impacts of forest district on its economic ambiency, local communities including.

A periodical analysis of forest district activities is proposed, using four groups of economic indicators, for to estimate financial effects. These indicators show the level of fluency, financial support, cycling activity, and rentability, viz. profitability.